

Magyarország felkészültsége a teljes jogú európai uniós tagságra. További feladatok

A Nemzetpolitikai Tagozat ülése
2004. január 30.

Tabajdi Csaba

Nagy öröm számunkra, hogy ülésünkön előadást vállalt Inotai András, az MTA Világgazdasági Kutató Intézetének igazgatója és dr. Vastagh Pál az Országgyűlés Alkotmányügyi Bizottságának elnöke, az Európai Parlament megfigyelője, az Európai Konvent tagja. A mai ülésünk témája Magyarország felkészültsége a teljes jogú tagságra. Már nincsen 100 nap sem, hogy Magyarország tagja lesz az Európai Uniónak. Szeretném figyelmetekbe ajánlani a *Stratégiai Dialógus Füzeteket*, ahol Inotai András nagyon fontos tanulmányt írt *Kibővülő Európai Unió és Magyarország* címmel. Az *Európai Szemlének* Vastagh Pál készített komoly tanulmányt, amelynek a fő gondolatait itt ma meg fogja osztani velünk. A mai tagozati ülés tulajdonképpen szellemi felkészülés az európai parlamenti választásokra. Természetesen több alkalommal fogjuk még ezt megvitatni, de ennek a folyamatnak egy intenzív szakaszát a Nemzetpolitikai Tagozatban most elindítjuk. A korábbi években, és tavaly is foglalkoztunk az európai integráció kérdéseivel. Most azonban már csak 100 nap van hátra.

Melyek azok a fő kérdések, amelyeket mindenképpen meg kell vizsgálnunk? Hogyan állunk az intézményrendszerrel, képesek leszünk-e hozzájutni az Európai Unió forrásaihoz, különös tekintettel a mezőgazdaságra? Az Európai Parlament az ősszel elkészített bizottsági monitoring jelentéshez maga is készít egy másik jelentést, és ebben megfogalmaz további kritikákat. Hogyan értékeljük ezeket a kritikákat? Én a Mezőgazdasági Bizottságban vagyok megfigyelő, és szomorúan kellett tapasztalnom azt, hogy semmit nem voltak hajlandók figyelembe venni abból, amit szeptember elseje – az Európai Bizottság jelentésének lezárása – óta ezen a területen elértünk. Így nem voltak hajlandók figyelembe venni, hogy Magyarország a vidékfejlesztés két operatív programját benyújtotta az Európai Bizottságnak, s

Keletről Nyugatra Európa közepén

azokat befogadták. Igaz, hogy ezeknek a jóváhagyása még nem történt meg, de végül is Magyarország ezt a két programot benyújtotta. Azt sem vették figyelembe, hogy – Romániát kivéve – minden nem-uniós szomszédunkkal kiépültek az Európai Unió higiéniai követelményeinek megfelelő határátkelőhelyek, beleértve a Ferihegyi repülőteret is. Hiába mondtam el az EP Mezőgazdasági Bizottság ülésén, hogy a magyar kormány 100 vágóhidat – az összes kis teljesítményű vágóhidat felét – december 31-ig bezáratta. Elmondtam és írásban is beadtam, de mintha nem érdekelt volna őket. Nehéz eldönteni, hogy a bürokrácia lassúsága játszik-e most szerepet, vagy az „európai nagy pedellus” még utoljára meg akar bennünket fenyeíteni, a nádpcálcáját megsuhogtatja előttünk. Ha keményebb megállapítást is megengedhetek magamnak: esetleg megrémült attól, hogy egy újabb konkurens jelentkezik a mezőgazdasági termékek piacán! Mindenképpen több tényezőtől áll ez a reagálás, de jeleznünk kell, hogy az intézményrendszer kiépítésében is jobban állunk, mint amit a legutóbbi európai parlamenti jelentések tartalmaznak, bár még nagyon gyürkőznünk kell a hátralévő hónapokban, hogy a kifizető ügynökség működjön.

Az intézményrendszerrel kapcsolatban én nagyobb problémát látok a regionális és a kistérségi pályázási képességek terén. A makroszintű intézményeknél nem lesz különösebb probléma. A Fidesznek és Boros Imre volt Phare-ügyi miniszternek csak azt tudja üzenni az ember, hogy a SAPARD ügyben és a mezőgazdasági kifizető ügynökség ügyében nincs erkölcsi alapjuk a bírálatra, hiszen az, hogy ilyen késésben vagyunk a mezőgazdasági intézményrendszerben a „torgyáni mezőgazdasági fekete lyuk” következménye. A tájékoztatás tulajdonképpen leállt a népszavazás után. Megtörtént az európai uniós négypartii körút, és megjelent erről az *Unió Európával és a magyar nemzettel* címmel egy átfogó dokumentumkötet. Nagyon jól lehetne a tájékoztatásban használni, mert életszerű válaszok vannak benne, de egyelőre mérsékelt érdeklenséget tapasztalok. Szili Katalin, az Országgyűlés elnökhelyettese mutatta be sajtótájékoztatóján, de nem nagyon láttam a média híradását arról, hogy egyáltalán megjelent ez a kötet. Úgy látszik, a médiumok számára az nem hír, hogy a négy párt együtt tudott dolgozni, és volt egy közös akcióorozatuk. Közel egy éven keresztül a négy párt együtt tudott az Unió mellett érvelni, párbeszédet, és nem propagandát folytatott. Úgy látszik, hogy ami nem negatív hír, az nem is hír.

Harmadik fontos feladatunk a szervezetség. Az európai uniós felkészültségünknek ez a legnagyobb problémája. Nevezetesen az, hogy az *Orbán Viktor által meghirdetett „két Magyarország” nem lehet sikeres az Európai Unióban*. Ez a megosztottság áthatja az élet valamennyi területét, a kistérségeket, a megyéket, a régiókat megbénítja az értelmes pályázatokat. Két Magyarország a lehetséges támogatásnak a felét sem tudja megszerezni, de az egy Magyarország a támogatásokat meg tudja sokszorozni! Ma ezt látom a legnagyobb problémának. Az Unió a szervezetségek, az együttműködés versenye. Ma ez a legnagyobb deficit, és nem látom, hogy e tekintetben lenne változás.

További fontos feladatunk az új típusú érdekérvényesítés elsajátítása és gyakorlása. Inotai András kötetében rendkívül fontos fogalom „a stratégiai érdek”. A politikai elitnek

paradigma-váltásra van szüksége. Eddig nekünk döntően alkalmazkodnunk kellett, hiszen át kellett venni az *acquis communautaire*-t, a közösségi játékszabályokat, a csatlakozási tárgyalásokon harcolni kellett a nemzeti érdekekért. Májustól teljesen új szakasz kezdődik, amikor alkalmazkodni nem egy közösségi normához, hanem másik 24 ország érdekeihez kell. A nemzeti érdekeket ezért egy ilyen közösségben, ilyen erőterben kell ütköztetnünk az egyes konkrét területeken. Mi akkor leszünk igazán sikeresek, ha minden területen tudjuk, hogy a másik 24 félnek mi a pozíciója. Kik lehetnek a szövetségeseink, kik az ellenérdekeltek, milyen koalíciókat tudunk kötni? Ez a nemzeti érdekérvényesítés teljesen új történelmi tapasztalata lesz, amelyre még nem volt példa Magyarországon életében, hiszen nem voltunk egy ilyen jellegű szervezetnek a tagja. Ezért is lesz nagyon nehéz ez az új típusú érdekérvényesítés.

A régi és új tagok között kemény érdekütközések várhatók egy ideig. Nekünk keményen harcolnunk kell azért, hogy bennünket egyenjogúként fogadjanak el. Ehhez elengedhetetlenül szükség lenne arra, hogy a Tízek együttműködjenek, de erre ma már csak korlátozott késziséget látok, például a lengyelek részéről. Amikor Fischler mezőgazdasági biztos elég keményen elutasította a lengyelek felvetését, az volt az első alkalom, hogy hajlandóak voltak velem szóba állni, holott előtte azt mondtam a lengyel megfigyelőknek: üljünk le egyeztetni, hiszen a Közös Agrárpolitika luxemburgi reformja számos kérdésben felülírta azt, ami Koppenhágában megállapodtunk. Vannak nyitott problémák, s ha nem fogunk össze, akkor komoly hátrányba kerülhetünk. Most is az történt a mezőgazdasági bizottság ülésén.

Az, hogy mi hogyan tudjuk az érdekeinket érvényesíteni - a mi intellektuális felkészültségünkötől is függ. Attól függ, hogy ismerjük-e a másik 24 EU tag pozícióját. Ha van megfelelő felkészültségünk és szellemi háttérünk, akkor az lényegesen megnöveli az érdekérvényesítési lehetőségünket. Jelenleg ennek az intellektuális felkészülésnek nincs meg a magyarországi intézményi háttér. A legfőbb intézményi háttér a Stratégiai Kutató Csoport sem ismeri a naprakész államigazgatási információkat. Ha nem teremtjük meg az intézményi háttérrel, akkor nem fogjuk tudni sikeresen érvényesíteni az érdekeinket. Egy középmeretű, új tagország csak akkor tudja ezt elérni, ha intellektuálisan nagyon felkészült. A csatlakozási tárgyalásokon számos esetben bebizonyosodott, hogy a magyar főtárgyaló, Juhász Endre egy sor kérdésben az EU-s bizottsági szakértőknél is felkészültebb volt, és el tudta érni, amit mi akartunk. A felkészültség tehát rendkívül fontos, ez vonatkozik a leendő biztosra, vonatkozik mindenkire, a leendő európai parlamenti képviselőkre is.

Inotai András, MTA Világgazdasági Kutató Intézetének igazgatója

Három kérdéstről szeretnék beszélni. Arról, hogy milyen körülmények között kerül sor az Európai Unió új, keleti bővítésére, mert ez hosszabb távon befolyásolja a magyar mozgásteret. A másik kérdés az, hogy melyek hosszabb távon a magyar teendők. A harmadik pedig,

Keletről Nyugatra Európa közepén

hogy mi az, amit rövidtávon – tehát a 2004–2006 közötti időszakban – lehet tenni azért, hogy 2006-ban a magyar társadalom nagy része ne érezze úgy, hogy nem volt jó döntés belépni az Európai Unióba, és kialakuljon egy Európa-ellenes hangulat, amelynek fölkent és demagóg szószólói bőven vannak az országban.

Mielőtt az első kérdésre térnék, egy általános megjegyzés. Én 2003. április 16-a – tehát a csatlakozási dokumentumok athéni aláírása – óta azt a szót, hogy csatlakozás nem ejtem ki a számon. Ez eldöntött dolog, történelmi tény, amely be fog kerülni a magyar és az európai történelembe. 2004. május 1. is egyike a történelmi dátumoknak. Amivel én foglalkozom, az mindenekelőtt a tagság. Nem a belépés, nem a csatlakozás, hanem a tagság, mégpedig egy fenntartható és sikeres tagság. Mi az, amit ezért Magyarországnak tennie kell, és mi az, ami ebből az Európai Unió intézményrendszerére és közösségi politikájára hárul? Az Unió jelenlegi tagállamainak is van benne feladata. Ha mindannyian sikeres, bővített és tovább bővülő Európai Unióban vagyunk érdekeltek, akkor mindenkinek van feladata és van közös felelőssége is, mégha ezt Nyugat-Európa politikusainak és társadalmainak nagy része ma még nem nagyon érzi.

1. Milyen az a környezet, amelyben a csatlakozásra sor kerül? Ezzel kapcsolatban Nyugat-Európában két általános megállapítást lehet hallani. Az egyik az, hogy túl sok ország lép be, a másik az, hogy túl szegény országok. Az elsővel kapcsolatban azt tudom mondani, hogy én is így látom. Kezdetről fogva így láttuk. Voltak javaslatunk a 1990-es évek közepétől arra, hogy kis csoportokban történjen a belépés, három kis csoportban. 2004-ben ugyanitt tartanánk, csak sokkal jobb körülmények között mindannyian. Ez azonban politikai okok miatt nem ment, Nyugat-Európában ugyanis nem volt olyan politikai erő, nem volt olyan politikai bátorság, amely azt merete volna mondani, hogy van egy világos ütemterv a következő 8 évre: 1998, 2001, 2004. Nem tudjuk most, hogy melyik évszámhoz melyik ország tartozik, majd eldől annak alapján, hogy melyik mennyire felkészült. Három csoportban bővítünk, és 2004-ben mind a tíz ország bent lesz az Európai Unióban.

Miután ez nem történt meg, ugyanakkor a tárgyalásoknak volt egy belső politikai öndinamikája, 2002 végén, amikor a tárgyalások véget értek, már nem lehetett nemet mondani senkinek sem, függetlenül attól, hogy mennyire volt felkészülve. Az, hogy mind a tíz ország befejezte a tárgyalásokat, nem jelenti azt, hogy mindegyikük egyformán felkészült. A geopolitikai helyzettől a történelmi tapasztalatokig igen nagy különbség van nemcsak Málta és Észtország között, hanem Közép-Európán belül is. Ez nem mond ellent az együttműködésnek, de ezeket a realitásokat figyelembe kellene venni. 2002. decemberében már senkinek sem lehetett azt mondani, hogy bár nagyon jól befejezte a tárgyalásokat, mégis várjon még hat évet. Ez már politikailag nem ment. Ezért most nincs más megoldás, jön a tíz ország, és reméljük, hogy ennek ellenére a bővítés sikeres lesz.

A másik érv, hogy túl szegény országok lépnek most be. Tény, hogy valamennyi ország egy főre jutó nemzeti jövedelme alatta van az európai uniós átlagnak, de a szlovén és a lett között több mint kétszeres különbség van, miközben a szlovén és az uniós átlag közötti különbség csak egyharmadnyi. Tehát *esetenként nagyobbak a különbségek a belépő országok*

között, mint néhány belépő és az európai uniós átlag között (nem is beszélve az Európai Unió gyengébben fejlett országairól). A portugál, a görög és a szlovén színvonal gyakorlatilag ugyanaz. A cseh színvonal 62%, a magyar 55% volt két éve. Számításaim szerint ez ma eléri a 60%-ot. Ebben sajnos az utolsó két és fél év baklövései is benne vannak, és ennek most egy részét vissza is kell majd fizetnünk akár leértékelődő valuta, akár infláció formájában, de ez egy másik kérdés. Magyarország tehát valahol 60%-on van és ha azt a támogatást kapná egy főre jutóan, amit Görögország vagy Portugália, akkor 65%-nál tartanánk. Akkor még a GDP-be nem számoltam bele a feketegazdaságok nemzeti összetermékhez való hozzájárulásának különbségeit a mi „javunkra”. Akkor ugyanis nem 65%-on vagyunk, hanem 70%-on. Ezek tehát nem nagy különbségek, gyorsan behozhatóak értelmes gazdaságpolitikával és a fenntartható növekedéshez nélkülözhetetlen társadalmi kohézióval.

Egy kis vagy közepes ország esetében a kohézió versenyképességi tényező. Én, mint közgazdász, nem az egy főre jutó nemzeti jövedelem alapján mérem az egyes országok teljesítményét. *A GDP/fő statikus mutató.* Ha ugyanis abból indulok ki, hogy az Európai Uniónak a Lisszaboni Agenda értelmében utol kellene érnie versenyképesség, innovációs képesség, vállalati szabadság, kutatásfejlesztés, oktatás területén 2010-re az Egyesült Államokat, akkor már egészen más mutatók kerülnek előtérbe. Akkor dinamikus modellben kell gondolkodnom. Ennek a dinamikus modellnek van nyolc olyan eleme, amit a Lisszaboni Agenda határozott meg. Ezek között szerepelnek olyanok, mint az innovációs képesség, a vállalat alapítás szabadsága, a szociális rendszerek modernizációja, oktatás. A nyolc elemből négy olyan van, amelyben a legjobb három közép-európai ország közül (Észtország, Csehország, Magyarország vagy Szlovénia) három mindig benne van. *A legjobb három közép-európai ország átlaga jobb, mint az uniós átlag:* nem az Unió legrosszabb országainak az átlaga, hanem az Unió egészének az átlaga. Ha az Európai Uniót jövőorientált integrációként fogom fel – és én magyarként és európaiként nem tudom másképp felfogni, és nem is tudok ezzel a témával másképp foglalkozni –, akkor tulajdonképpen ezek az országok, vagy egy részük a versenyképesség és a fejlődési lehetőségek szempontjából egyáltalán nincs rosszabb helyzetben, mint az Európai Unió jónéhány további országa.

Amikor azt kérdezik, hogy mik a keleti bővítés sajátosságai, mi nem a relatív szegénységet és nem a tíz országot hangsúlyozzuk, hanem mást. Először is azt, hogy ez az első olyan bővítése az Uniónak, ami nem európai köldöknézés. Ez a globális verseny része. A kérdés nem úgy merül fel, hogy a cél kizárólag európai stabilitás, prosperitás, hanem úgy, hogy hozzájárul-e és ha igen, hogyan – a bővítés a kontinens nemzetközi versenyképességéhez, s ezen belül nemzetközi politikai szerepének növeléséhez. A válasz egyértelműen az, hogy igen. Igen lenne akkor is, ha közvetlenül nem járulna hozzá, mert ha nem lenne bővítés, akkor az Európai Unió eszközei nem a növekedésre, hanem az európai kárkorlátozásra és egy olyan fajta felszínes stabilizációra fordítódnának, mint amelyet például Boszniában és néhány egyéb helyen láttunk, s amelyből pillanatnyilag senki nem ismeri a kiutat - csak azt tudjuk, hogy még rengeteg pénzbe fog kerülni.

Keletről Nyugatra Európa közepén

A másik sajátosság: a bővítés és a mélyítés, ami a korábbi integráció során egybeesett. Általában azért sikerült a korábbi bővítéseket viszonylag gyorsan megemésztienie az Uniónak, mert ezek beleilleszkedtek egy mélyülési folyamatba, és a mélyülési folyamat dinamikája felszívta a bővítéssel kapcsolatos külső hatásokat. Amikor az angolok, az írek, a dánok beléptek, akkor másfél év volt hátra a közös kereskedelempolitika bevezetéséig. Amikor a spanyolok meg a portugálok beléptek, akkor már folyamatban volt az egységes belső piac programjának megvalósítása. Amikor az osztrákok, a finnek és a svédek beléptek, már két éve működött az Európai Monetáris Unió konkrét időterve, amely az 1993 és 1999 közötti időszakot fogta át. *A keleti bővítésnek az az egyik legnagyobb ellentmondása, hogy miközben tíz ország lép be, nincs olyan terület, amely ne szorulna reformra* (közösségi politika, mezőgazdaság, költségvetés), vagy nem kellene esetleg kialakítani új közösségi politikát (külpolitika). Ezzel szemben egyetlen egy területnek sincs konkrét, időhöz kötött menetrendje. Ilyen korábban nem volt. Azt mondom, hogy egy tíz országos bővítésnek a sokkhatásait (és itt a sokkot nem csak negatív értelemben értem, mert – éppen a bővítés kapcsán - a sokknak vannak pozitív hatásai is), csak akkor tudja felszívni az Európai Unió, ha nagyon sürgősen több területen és gyors ütemben képes mélyülni.

Ezzel nem mindenki ért egyet Nyugat-Európában. Magyarországnak, mint közepes országnak - véleményem szerint - alapvető érdeke a mélyülés, mert különben egy kormányközi (inter-governmental) döntéshozatali rendszerben sorozatosan a nagy országok a kicsik feje fölött fognak dönteni. A közepes ország megosztott szuverenitása akkor védhető, ha minél inkább közösségiek a döntések, mert abban sokkal nagyobb a mozgástere, mint amikor a feje fölött döntenek. Erre a magyar történelemben elég sok tapasztalat van. Még két sajátosságot emelek ki. Az egyik az, hogy – ha hinni lehet a prognóziskészítőknek –, a bővítés már nem az Európai Unió recessziójába épül bele, hanem a recesszióból lassan kilábaló, még rengeteg bizonytalanságot tükröző, de fölfelé induló európai gazdaságba. Ez nem lényegtelen dolog abból a szempontból, hogy a 2004 és 2006 közötti három kritikus évben a magyar gazdaság külső mozgástere mekkora lesz. Ennek vannak európai uniós vonzatai, magyar gazdasági vonzatai és választáspolitikai vonzatai is.

Még két rövid megjegyzés a bővítés sajátosságairól. Az egyik az, hogy az Európai Unió akkor bővül, amikor három szinten is igen komoly kihívásokkal néz szembe. Van egy globális kihívás, van egy integráció-politikai kihívás – említettem már, hogy a közösségi politikák minden területen komoly reformra szorulnak –, és van egy harmadik, ami eddig nem volt: a kulcsállamok, elsősorban Németország és Franciaország hatalmas belső reformkényszerekkel küzdenek. Amikor tehát azt mondom, hogy közös a felelősség, akkor német barátainak, vagy éppen most a franciáknak azt mondtam, hogy mi megteesszük azt, ami a mi feladatunk, de a francia és német belső reformok nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy modern Európai Uniót lehessen építeni. Ezt nem mindenki veszi jó néven. Mégis úgy gondolom, hogy ennek nagyobb a realitása, mint néhány olyan kioktatásnak, amit újonnan belépő társainkkal együtt mi kaptunk a múlt évben.

Végül az utolsó sajátosság az, hogy ellentmondás van a politikai döntés és a gazdasági, pénzügyi felkészültség között. Az Európai Unió döntése a tíz országos bővítésről természetesen alapvetően politikai döntés. Semmi probléma nincs vele, hiszen az Unió politikai tényező is, nemcsak gazdasági. Ez így volt a spanyol-portugál esetben is, sőt a fejlett országok esetében is. Svédország, Finnország és Ausztria mind semleges ország, nem NATO tagország. Komoly politikai döntés volt, hogy a NATO köré csoportosuló Európai Unió felvegyen három semleges országot. A probléma azonban nem itt van. A probléma ott van, hogy amikor a spanyolok és a portugálok beléptek, akkor azonnal feltöltötték a kasszákat. Pontosan azért, mert tudták, hogy egy politikailag motivált döntésnek van bizonyos gazdasági ára. Ez vállalatvezetői szinten is megvan, amikor szociális vagy foglalkozáspolitikai kérdésekben kell állást foglalni. Természetesen ez hosszabb távú versenyképességi tényező, s nem rövid távú. Most ez hiányzik. A 2004 és 2006 közötti pénz csak töredéke annak, mint amennyire szükség lenne. De nem volt más választásunk. Vagy azt mondtuk volna, hogy megvárjuk 2007-et, de akkor nélkülünk döntik el, hogy mekkora pénzt kapunk. Vagy azt mondtuk, hogy a jelenlegi feltételek mellett lépünk be 2004-ben, és aztán majd kitérgyaljuk a 2007-tel kezdődő költségvetést.

2. A második kérdéscsoport a magyar felkészülés. Ennek három témája van. Az egyik: mindent megtenni azért, hogy május 1-ig teljes mértékben át tudjuk venni az *acquis communautaire*-nek azt a részét, amire kötelezettséget vállaltunk, és ami a belső piaccal kapcsolatos. A belső piacot ugyanis nem lehet zavarni. Ha a belső piacot nem zavarjuk, akkor – lehet más területeken elmaradás –, semmiféle átmeneti intézkedést, szankciót nem fognak velünk szemben érvényre juttatni. Ennek nemcsak gazdasági, hanem nagyon komoly pszichológiai és politikai következményei is vannak, amelyekre remélhetőleg nem kerül sor. A mai helyzet alapján ez így néz ki. A másik: az *intézményi felkészülés*. Ez döntően belső kérdés. Ha egy kicsit cinikus lennék, akkor azt mondanám, hogy az Unió egyes országai nem feltétlenül érdekeltek abban, hogy bizonyos magyar kifizetési struktúrák jól működjenek, mert így több pénz marad. Amúgyis meglehetősen nagy problémáik vannak a franciáknak meg a németeknek azzal, hogy a deficitet hogyan fogják lefaragni. Ezért minden fillér számít. Az igazán nagy teendő a magyar stratégiák megfogalmazása minden olyan területen, ahol közösségi politika van. Mindegy, hogy ez a közösségi politika az adott terület 100%-át fedi le, mint mondjuk a mezőgazdaság, vagy 5 %-át, mint a kis- és középvállalkozások. Amennyit lefed, arra meg kell határozni a magyar stratégiai érdekeket. Lehet, hogy nagyon eretnek dolgot mondok, amikor *alapvető különbséget teszek a nemzeti és a stratégiai érdek között*. A nemzeti érdek abból indul ki, hogy van egy adott ország, aminek van történelme, hagyományai, társadalmi viszonyai, gazdasági teljesítőképessége, valósága és álmai, pártpolitikai csatározásai, aztán behunyom a szememet, és *Extra Hungariam non est vitae!* A *stratégiai érdek* abból indul ki, hogy melyik az a közeg, amelyben Magyarország működni fog. Mi itt a mozgástér, mi a többi 24 ország érdeke? Kikkel lehet szövetséget kötni? Kiket kell meggyőzni, mert nem fogadják el az érveinket és az álláspontunkat? Melyek

Keletről Nyugatra Európa közepén

azok a témák, amelyeket nem célszerű felvetnem, még akkor sem, ha úgy érzem, hogy igazam van, mert mind a 24 ország ellenkezését kiváltom. Következésképpen egyedül hagynak, sarokba szorítanak, és a következő alkalommal ott is meg fogják torolni a nem éppen közösségi viselkedésemet, ahol igazam lenne. Nem lehet fejjele a falnak menni. Konokszággal, nagy magyar vitézkedésekkel nem lehet eredményt elérni, de negatív hatást annál inkább ki lehet váltani.

Nem akarom az ezzel kapcsolatos lengyel példákat idézni, mert Magyarországon is vannak, akik ezt így képzelik el. Most ez nem működik. Az viszont igenis működik, hogy meg kell tanulni a bilaterális diplomácia helyett a közösségi - ha úgy tetszik: multilaterális - diplomáciát. Hogyan lehet a legtöbb országgal együttműködni? Hol vannak azok a területek, ahol én azt mondom, hogy segítsek nektek, még akkor is, ha nem teljesen egyeznek az érdekeink? Cserébe azonban egy másik területen megkapom másoktól azt a segítséget, ami talán nekem még fontosabb. Ahhoz, hogy egy ilyen jellegű stratégia egyáltalán kialakulhasson, első nekifutásra *meg kell határozni a magyar érdekeket minden területen*. Ebben a munkában a Stratégiai Munkacsoport (most: Integrációs Fejlesztéspolitikai Munkacsoport) teszi, amit tud: 16 munkacsoportjával együttműködik a közigazgatással, de mindenkinek az együttműködésére, ötleteire, tanácsaira, aggályaira rendkívüli figyelmet fordít. Nagyon remélem, hogy a Munkacsoport 2004-ben meg tud szabadulni azoktól a neveléses bürokratikus, adminisztratív érthetlenségektől, amelyek egész 2003-as tevékenységére rányomták bélyegüket.

3. A harmadik kérdéscsoport: a *kommunikáció*. Nem az, ami eddig folyt, vagy ami most nem folyik, hanem az *igazi párbeszéd a társadalommal*. A párbeszéd nem ott kezdődik, hogy kivonulnak különböző érdekcsoportok az utcára és követelik, hogy a kormány most ezt tegye, meg azt tegye. A párbeszéd alul kezdődik. A párbeszédet nem az jellemzi, hogy kölcsönösen üzengetünk, hanem az, hogy alulról építkezünk. Az első lépés tehát annak megértése, hogy ez egy új helyzet, amelyhez mindenkinek alkalmazkodnia kell, mert ez a siker alapja. Sikeres társadalom nélkül nincs sikeres tagság, akármilyen feltételeket tárgyalnak ki vagy fognak kitárgyalni a szakértők az Európai Unióval. A sikeres társadalom tudatformálás eredménye. Sajnos ezen a területen tudatrombolás következett be az elmúlt években Magyarországon. *2003-ban a magyar társadalom tudati szintje alacsonyabb volt, mint 1989-ben*. Akkor – bár fogalmunk sem volt arról, hogy milyen jövő vár ránk –, azt tudtuk, hogy a múlt nem tartható fenn. Nem tudtuk, hogyan alakul a jövő, mégis a rengeteg bizonytalanság ellenére a társadalom tudati szintje magasabb volt. Most annak, hogy mi vár ránk, a 90%-a ismert. Mégis: a társadalom tudati szintje rendkívül gyenge, sőt tovább megyek: megosztott, s ezért *valakik viselik a felelősséget*. Ezt pedig nem ártana a magyar társadalomban minden szinten tudatosítani. Mindenkinek változnia, alkalmazkodnia kell. Oda kell menni a munkavállalóhoz, a munkaadóhoz, a nyugdíjashoz, a diákhoz, a falun élőhöz, a kisvárosban élőhöz, és azt kell mondani, hogy új helyzet van. Ne azt mondd meg, hogy ez neked mennyi veszteséggel jár! Azt mondd meg, hogy mi az amit ebből te tudsz vállalni, őszintén mérd fel a te saját alkalmazkodási határaidat. *Mondd meg azt a 35%-ot a 100-ból,*

amit te tudsz megtenni! Utána menjünk a második szintre – önkormányzatok, érdekképviseletek, kamarák –, és nézzük meg, hogy azon a szinten mit lehet csinálni. Ami ezután marad, az valóban kormányzati feladat. De nem fordítva! Nem értem, hogy a magyar agrárgazdaság egy része miért nem alkalmazkodóképes, pontosabban miért nem akar alkalmazkodni. 1989 után a bányászattól a feldolgozó iparig, a közigazgatástól a tudományos kutatásig minden területen igen lényeges – nem egyszer igen komoly egyéni és társadalmi többletköltséggel járó – változások következtek be, és ezekre a magyar társadalom tulajdonképpen nagyon egészségesen reagált. Miért van egy olyan réteg vagy egy olyan szubréteg, amelyik azt mondja, hogy nagyapám is ezt csinálta, én is ezt fogom csinálni, és az állam, pontosabban az adófizetők ezt támogatásák. Nem lehet ilyen hozzáállás, mert akkor tönkre fog menni. *Nincs senkinek sem olyan kiváltsága, hogy egyedül ő azt mondhassa: „én nem változom”,* miközben minden – a környezet, a feltételek, a társadalom nagy része – megváltozott.

A tudatformáláshoz hadd mondjak még egy mondatot. Magyarország közepes méretű országgént lép be az Unióba. Jó tudatosítani, hogy a 450 milliós Európai Uniónak 2,2%-a lesz a magyar lakosság, és 1,2%-a a GDP, amit megtermelünk. Mi a siker ebben az esetben? A siker az, ha például az EU-s reformokban, a döntéshozatalban, egy jövőorientált Európa formálásában a magyar elképzelések mondjuk 5%-kal tudnak szerepelni. Óriási siker 2,2%-os lakosság mellett 5%-os hatást gyakorolni a EU döntéshozatalra. Egyesek erre azt mondják: „Ez nulla, illetőleg kompromisszum. Mi pedig olyan emberek vagyunk, akik kompromisszumokat nem fogadunk el.” Ez tehát társadalmi tudatformálás kérdése. Egyébként a magyar társadalom rendkívül kompromisszumkész, rendkívül rugalmas. Több évszázados történelme predesztinálja arra, hogy sikeres legyen a közösségben. Egy feltétellel: ha végre megszűnik a megosztás, és megszűnik az agyrombolás, a tudatos és felelőtlen tudatszennyezés. Ezért viszont nagyon sokat kell tenni. Szeretném hinni, hogy ez a feladat megoldható lesz.

Legyünk reálisak! 2006 végéig nem fogunk tudni olyan sikert felmutatni, mint amilyent sokan várnak, vagy amilyen az ír példa volt. Hadd jegyezzem meg, hogy Írország 1973-ban lépett be az EU-ba, és 1988-ig ugyanazon a 60%-os GDP szinten maradt, amivel belépett. Magyarországnak nincs 15 éve, az EU-nak sincs 15 éve egy ilyen jellegű stagnáláshoz. *Az igazi fejlődés 2006 után fog bekövetkezni,* amennyiben 2004–2006 között racionális gazdaságpolitika és épeszű társadalmi párbeszéd lesz. Mit lehet tenni azért, hogy 2006 végén vagy 2006 közepén – akár a választások kapcsán – ne erősödjenek föl az Európa-ellenes, Unió-ellenes hangok? Vagy akár az az agitáció, hogy én ezt másképp csináltam volna, valaki elárulta a nemzeti érdekeket! Úgy gondolom, hogy ezt a veszélyt nem lehet teljes egészében elhárítani. Van azonban három terület, ahol lehet tenni ennek csökkentése érdekében. Az egyik az *európai uniós pénzek minél gyorsabb és hatékonyabb felhasználása,* a kis összegek is. Azoktól gomba módra szaporodnak a pozitív élmények, s ez az, ami a kistérségekben meggyőzi az embereket, mert mindenki látja, hogy a szomszédja elért valamit. Bár gyakran az első gondolat az, hogyan lehetne a kezdeményezést megfojtani. Hátha mégis az együttműködés válik erősebbé! A pénz nagy úr, a pénz képes integrálni.

Keletről Nyugatra Európa közepén

A másik: elindítani néhány nagy projektet európai uniós pénzzel, amely ugyan nem fog befejeződni 2006-ra, de az emberek azt látják, hogy valami elindult, mozgásban van, pezseg, dinamikus, s ezt kötik az európai uniós tagsághoz. Ez nagyrészt a fizikai infrastruktúra fejlesztése, de esetenként lakásmodernizáció, esetenként városi közlekedés, környezetvédelem, de további ilyen területek is vannak. Lássák az emberek, hogy történik valami pozitív, még ha a pénztárcájukon nem is fogják érezni 2006 végéig. Kivéve, akik közvetlen munkavállalók vagy munkaadók az adott projekten.

*A harmadik terület pedig a sikeres uniós tagság. Ez nehezen kommunikálható, nehezen közvetíthető a társadalom felé, de nagyon fontos. Az, hogy az uniós döntéshozatali rendszerbe aktívan, ötletekkel, kezdeményezően, kompromisszum-készen, dinamizáló erőként tudjon Magyarország bekapcsolódni. Ne abból induljunk ki, hogy belépünk, és azonnal status quo-t akarunk védeni! Ezt hagyjuk néhány velünk együtt belépő államnak, mert sajnos lesz ilyen. *Mi a status quo megváltoztatásáért lépünk fel, egy modern Európáért!* Ha ezt sikerül néhány uniós döntésben elfogadtatni, és utána kommunikálni a társadalom felé, ez tudati szinten növelné az ország önbecsülését, jogos büszkeségét. Azt az önbecsülést, hogy mi egyenrangú tagja vagyunk az Uniónak. Sőt, bizonyos területeken az élvonalba tartozunk. Nem szeretném az uniós tagság sikerét pénztől függővé tenni, mert ez messze nem csak pénzkérdés, de természetesen pénzre szükség van.*

A 2007–2013-as költségvetéssel kapcsolatosan már most hatalmas harcok folynak a színpalak mögött. Valószínűleg lesz némi kiigazítás, többet fogunk kapni. Én azonban úgy gondolom, hogy egyetlen egy esetben lehetne sokkal többet kapni, akkor is, ha az uniós költségvetés összege nem változik, tehát a befizetők nem fizetnek be többet. Ez csak akkor következhet be, ha ki tudunk találni olyan célt, amelyre nem lehet azt mondani, hogy nem támogatja az Unió. Egy olyan célt, aminek az eredményén csak a most belépő országok osztoznak. Máltát és Ciprust leszámítva most nyolc földrajzilag összefüggő, egymással határos ország lép be az Unióba, valójában a kontinentális Európa földrajzi közepe. Ezért én kiemelném az infrastruktúra-építés jelentős részét a nemzeti kerettervekből, s azt mondanám, hogy *legyen regionális projekt az infrastruktúra fejlesztés X milliárd euróval*. Akkor az az összeg, ami eddig a nemzeti fejlesztési tervben szerepelt infrastruktúrára, autópálya-építésre, kikerül onnan, annyival kevesebb lesz a „nemzeti pénz”, de jóval nagyobb a regionálisan elérhető összeg. Így lehet elkerülni azt, hogy nemzeti presztízsprojektek épüljenek, így lehet megteremteni, hogy határon átnyúló infrastruktúrák jöjjenek létre, amelyek már most bekapcsolhatnák Romániát, Bulgáriát az uniós vérkeringésbe. Ennek pozitív politikai üzenete is lenne. És így lehetne elérni, hogy a nemzetközi és hazai vállalkozások a mainál sokkal jobb környezeti, infrastrukturális feltételek között legyenek versenyképesek.

Ez adná az új térségnek az igazi dinamikát, ez adná Európának a növekedési központot. Párizsban azt a kérdést tették fel nekem, hogy látom-e ennek az esélyét. Én azt mondtam, hogy Közép- és Kelet-Európa oldaláról szeretném látni, hogy ez a nyolc ország legalább ebben össze tud fogni, mert van közös érdek. Hogy Nyugat-Európában megvan-e ehhez a po-

litikai bátorság, a jövőszemlélet és a korábbi *status quo*-tól való megszabadulás készsége és képessége, ezt a kérdést Nyugat-Európának kell megválaszolnia.

Vastagh Pál, az Országgyűlés Alkotmányügyi Bizottságának elnöke

Könnyebb lenne a dolgom, ha kezembem lenne a Magyar Szocialista Párt elképzelése arról, hogyan építsük fel az európai parlamenti választási kampányt, de sajnos jelen pillanatban ilyen tervezet még nem áll rendelkezésünkre. Ez baj, mert az idő nagyon sürget. November óta a Párt fórumain Tabajdi Csabával együtt többször szorgalmaztuk, hogy ezt a munkát fel kell gyorsítani, hiszen egy új jelenséggel, egy új feladattal állunk szemben, amelynek kapcsán még nem lehetnek tapasztalataink, mivel Magyarországon európai parlamenti választások még nem voltak. Ez nem ugyanaz, mint amikor parlamenti, vagy önkormányzati választásokra készülünk. Én az alkalmat most elsősorban arra szeretném felhasználni, hogy az alakuló, formálódó kampányhoz mondjam el az elképzeléseimet, tapasztalataimat. Jó lehetőség ez a tanácskozás arra, hogy hozzájáruljunk a jelenleg még formálódó kampánystratégiához, amelyet a közeli hetekben már meg kell jeleníteni, érvényesíteni kell.

Abból kell kiindulnunk, hogy az európai parlamenti választások európai szinten is a politikai közélet nehéz leckéi közé tartoznak. Részletes statisztikák állnak rendelkezésemre, amelyekből világosan kiolvasható, hogy 1979 óta, amióta az EP választások útján jön létre, minden választási ciklussal jelentős mértékben csökken a választásokon résztvevők aránya. Németországban 1979-ben a választópolgároknak a 65,7%-a voksolt, de 1999-ben már csak 45,2%-a. Vannak ennél rosszabb példák is. Hollandiában 57,8%-ról 30%-ra csökkent a részvétel, vagy az 1995-ös bővítés eredményeként új belépő Finnország esetében 60%-ról 31%-ra. Tehát nem könnyű megmozdítani a választópolgárokat, hogy részt vegyenek az Európai Parlament létrehozásában. Valószínű, hogy így lesz Magyarországon is. Bár úgy tűnik, hogy ebben az évben a magyar helyzet némileg más lesz, hiszen az ellenzék ezt heves belpolitikai ütközetnek szánja. Miután a tétet elsősorban a kormány legitimitásának meggyengítésében kívánja megjelölni, ez a politika oda vezethet, hogy mind a két oldal nagyobb elánal és nagyobb mobilitással vesz részt a választásokon.

A relatív érdektelenség mellett az EP jelentősége, súlya az Európai Unió intézményrendszerén belül szinte minden választási ciklussal növekedik. Ezt nem a hagyományos nemzeti parlamentekhez kell viszonyítani, mert másról van szó. Nem fordíthatjuk le teljes egészében a nemzeti alkotmányos struktúra elemeihez viszonyítva az Európai Parlament pozícióját, de egyre hangsúlyosabb szereplője, tényezője az uniós jogalkotásnak. Ma már tipikus az úgynevezett *együttdöntési eljárás*, amikor az Európai Tanács az Európai Parlamenttel együtt alkotja meg a közösségi jog szabályait. Ez óriási előrelépés a korábbi évekhez képest, amikor az Európai Parlamentnek jóval elmosódottabb, halványabb jogalkotási kompetenciája volt. Egyre erősebb a *politikai nyilvánosságban* betöltött szerepe az európai intézmény-

Keletről Nyugatra Európa közepén

nyek között, és egyre erősebb a stratégiai-tervező, program-hirdető funkciója. Ez tehát egy kettős folyamat. *Egyrészt érdektelenség kíséri, amely megmutatkozik az alacsony részvételben, másrészt növekvő szerep és egyre szélesebb hatáskör jellemzi.* Különösen az új Európai Alkotmányos Szerződés adott olyan további pozíciókat az Európai Parlament számára, amelyek ezt a jelentőséget még jobban aláhúzzák, nemcsak jogalkotási értelemben, hanem a személyi döntések előkészítésében, a bizottsági elnök megválasztásában, a bizottsággal szembeni bizalmatlansági indítvány megtételében, véleményezési jogban, a bel- és igazságügyi együttműködés hatékonyabb ellenőrzésében. Ez tehát növekvő szerep és erősödő pozíció.

Hozzá kell tennem, hogy a választásra való felkészülésnek Európa szerte rendkívül sokat értett a kormányközi konferencia balsikere. December 12–13-án zátonyra futott az európai alkotmányozási folyamat, amelyet több szempontból - egy demokratikus eljárásként - szembeállítottak a kormányközi együttműködés zárt világával. Erre utalt Inotai András, mikor azt fejtegette, hogy miért jobb nekünk a közösségi karakter, a közösségiesedés erősödése, és miért hátrány számunkra a kormányközi módszer dominanciája, vagy erősödése. Jól jelzi ezt, hogy végül is a kormányközi konferencia volt az a színhely, ahol két állam – a spanyolok és a lengyelek – szembenállásával gyakorlatilag megakadt az európai alkotmányozási folyamat, amely demokratikus jellegében, nyitottságában nagyon jó példa volt mindarra, amit az Unió megújulása, demokratizálódása kapcsán ideálként megjelenít. Maga az Alkotmányozó Konvent is azért tartja ezt nagy veszteségnek – és hozzáteszem, hogy különösen a szocialista-szociáldemokrata erők számára tartom súlyos veszteségnek -, mert az Alkotmányos Szerződésnek a tartalmában olyan szociális vízió, olyan szociális modell, olyan szociális értékrendszer rajzolódott ki, amely jórészt a Konventben működő szocialista-szociáldemokrata csoport hatásának is betudható, és ami vonzó lehet a csatlakozó országok közvéleménye számára is. Tehát ebből a szempontból mi egy nagyon értékes eszközt, egy nagyon értékes intézményt veszítettünk el abban a küzdelemben, ami elősegíthette volna, hogy minél több embert próbáljunk megmozdítani a választásokon való részvétel érdekében.

Hogy miképpen lehet orvosolni ezt a helyzetet, az ma még nehezen látható. Az biztos – és ezt az elmúlt hetek történései az Európai Parlamentben egyértelműen alátámasztották –, hogy az ír elnökség, amely első nekifutásra az alkotmányozást nem helyezte a prioritások között előkelő helyre, átértékelte ezt a pozíciót, többek között a lezajlott vita eredményeképpen. Amikor január közepén az ír miniszterelnök előterjesztette az ír miniszterelnökség programját, szembesült azzal a ténnyel, hogy az Európai Parlament valamennyi politikai csoportja, valamennyi vezérszónok ezen csoportok képviselőitől nagyon határozottan követelte, hogy az ír elnökség gyorsítsa fel a folyamatot, próbálja megtalálni a kompromisszumokat, és lehetőség szerint még az európai parlamenti választások előtt hozzájáruljon az Alkotmányos Szerződéshez, és fejeződjék be az alkotmányozás folyamata.

Van remény tehát – a márciusi Európai Tanácsülésre ígérte az ír elnökség –, hogy a le-

hetséges kompromisszumok körvonalazódnak, és a megoldások kirajzolódnak. Ehhez szerencsés fejleménynek tűnnek a spanyol választások márciusban, hiszen ezzel ott is lezárul egy folyamat. Ma már világosan érzékelhetjük azt is, hogy a lengyel magatartásnak erőteljes belpolitikai okai voltak. Erős nyomás nehezedett a lengyel szociáldemokrata kormányzatra a tekintetben, hogy a lengyel érdekek vélt érvényesítése miatt ragaszkodják a nizzai szavazat-megosztási formulához. A lengyel jobboldal kitörő lelkesedéssel ünnepelte azt aényt, hogy zátonyra futott az európai alkotmányozás, amivel a lengyel kormány megmutatta, hogy képes szembeszállni egy európai folyamattal.

Ennek a következményei egyébként máris érzékelhetők a lengyel pozíciók és a lengyel magatartás megítélésében az uniós intézményeken belül. Azt hiszem, hogy nagyon sok negatív lenyomata lesz még ennek a hősies lengyel „rohamnak”, amivel elutasították a tervezetet, és szinte tragikomikusnak tűnt az a formula, amit időnként lehetett hallani: „Nizza, vagy halál”. Érthetetlen, hogy miért kell elvinni egy ilyen ügyet ennyire végletes álláspontra. De ebben lehet még változás. Szerencsés fordulatot jelenthet az európai parlamenti választásokra történő felkészülésben, hogy az Európai Szocialisták Pártján belül külön programot indítottak ennek érdekében, aminek egy kis dokumentuma itt is kiosztásra került. Nem túl egyenletes a színvonala, de a törekvés egyértelműen fontos. Több elemzés készül a Willy Brandt Program keretében, amellyel megpróbálnak majd segíteni a parlamenti választásokra történő felkészülésben.

Jövő héten az ESZP európai parlamenti frakciójának vezetősége itt Budapesten tart két-napos ülést. Az alkalmat felhasználjuk arra, hogy vidéken is több olyan rendezvényre kerüljön sor, ahol az európai szocialisták képviselői közvetlen kapcsolatot tudnak a mi bázisunkkal is találni. Ami az itthoni légkört illeti, világosan kirajzolódik, hogy milyen ütközetnek szánja a jobboldal Magyarországon az európai parlamenti választásokat és teljes egészében elhomályosul, hogy ennek a választásnak az európai jövő szempontjából fontos a kimenetele. Mert van európai baloldal, és van európai jobboldal és igenis fontos, hogy az Unió fő intézményében a politikai orientáció hogyan és miként alakul, milyen hatások érvényesülnek a következő öt év során az Európai Parlamentben.

Jelenleg Néppárti túlsúly van. 1999-ben elveszítették a szocialisták a választásokat, a Néppártnak 232 fős frakciója van, 175-tel következik az Európai Szocialisták Pártja, elég nagy a különbség. A döntéshozatalban azonban nemcsak ezek a szempontok dominálnak, hiszen az egyesült baloldal (49 mandátum), a zöldek (45 mandátum) és a liberálisok (53 mandátum), gyakran szavaznak együtt szocialistákkal, és így nem minden esetben érvényesül a néppárti jobboldal többsége. Tipikusan ilyen ügy volt az Alkotmányos Szerződés tartalmával kapcsolatos vita és szavazás, amely a keresztény értékek megjelenítését követelte Néppárti oldalról, de összefogva (baloldal, zöldek, liberálisok) ezt el tudták utasítani, amikor erről a kérdéstről szavaztak.

A felszínen úgy tűnik, hogy Magyarországon is kifejezésre jut olyan törekvés, hogy ez a választás kiegyensúlyozott, korrekt és mérsékelt hangulatban folyjék. Az elmúlt napok fej-

leményei ugyanakkor mást is megmutattak: A hét elején került nyilvánosságra egy határozat-tervezet a Néppárt kongresszusára, amely a kommunizmus bűneinek elítélésével foglalkozik. Az időzítés távol áll az előbbi céltól, azt nem kell különösebben bizonygatni. A szándékok egészen mást mutatnak. Elsősorban azt, hogy a kampánynak olyan belpolitikai háttere alakuljon ki, amely egy antikommunista hadjáraton keresztül nehezíti a szocialista-szociáldemokrata pártok pozícióit a csatlakozó országokban. Különösen meglepő és döbbenetes volt számomra ennek a határozati javaslatnak az utolsó néhány pontja, amelyben arra hívnak fel, hogy zárják be az uniós intézmények kapuit azok előtt, akik az előző elnyomó rendszerek egyes intézményeihez, szerveihez tartoztak, és taszítsák ki a politikai csoportok azokat az európai parlamenti képviselőket, akik hasonló politikai háttérrel rendelkeznek. Ez a megközelítés semmibe veszi azt a változást és azt az alkotmányos, demokratikus rendet, ami ezekben az országokban létrejött az elmúlt 15 év alatt. Semmibe veszi azt, hogy az itt élő emberek meg tudják ítélni, és döntéseikben kifejezésre tudják juttatni azt az értékelést, ami ezekben a kérdésekben reálisan elfogadható. A választópolgárok politikai akaratnyilvánítását semmisnek tekintik, ami nagyon határozott beavatkozás a választási kampányba.

Látni lehet, hogy mire kell számítani, és nekünk nagyon pontosan fel kell vonultatni azokat az érveket, amelyek ezzel a felfogással és megközelítéssel szemben állnak. Ezek közül szeretnék néhányat kiemelni, korántsem a teljesség igényével. Én elsősorban azt tartom fontosnak, hogy meggyőző választ tudjunk adni arra a kérdésre: miért jó a magyar állampolgárnak, ha az Európai Parlamentben szocialista többség van? Mi érdeke fűződik ehhez, fontos-e ez egyáltalán, és ha igen akkor miért? Ehhez kellene elsősorban az érveket és az argumentációt összegyűjteni. Ezekből az érvekből bőséggel meríthetünk az Európai Unió elmúlt időszakának történéseiből, fejlődéséből. Mindenekelőtt abból a tényből, hogy az Európai Unió szociális dimenziója, az európai szociális modell megalkotásának igénye elsősorban az akkori szocialista parlamenti többségnek köszönhető. Az úgynevezett Lisszaboni Stratégia akkor született, amikor az Európai Unió 15 tagállamából 13-ban szocialista-szociáldemokrata kormányzat volt. Ebben a stratégiában vannak olyan elemek, mint a teljes foglalkoztatottság megteremtése 2010-ig – ezen nem a 100 %-os foglalkoztatottság, hanem a 70 %-os foglalkoztatás értendő –, ami sok millió új munkahelyet jelenthet. Nyilvánvaló, hogy az egész folyamat, amelyet a Lisszaboni Stratégia felvázol; annak a kiteljesedése, vagy megtorpanása annak a függvénye, hogy miképpen alakul az Európai Unió politikai vonalvezetése. Erőteljes igény fogalmazódott meg egy szociális paktum létrehozására, amely bizonyos standardokat állít fel a kormányok számára. Ebben elsősorban két dimenziót emeltek ki. Azt, hogy az Európai Unió tagállamokban a megélhetéshez szükséges eszközök egy általános garantálását kell megteremteni, illetőleg az állami költségvetésekben az oktatás, a képzés finanszírozásához szükséges minimumokat meg kell határozni. Általános az a törekvés is – és ez is jórészt a szocialistákhoz, a szociáldemokratákhoz kapcsolható – hogy az Unió szociális dimenzióit szolgáló politikák összehangolását legalább olyan szorosan kívánják ér-

vényesíteni, mint gazdaságpolitikai, vagy pénzügy-politikai téren, a foglalkoztatáspolitikától a szociálpolitikáig. Ugyanilyen hangsúllyal jelenik meg a közszolgáltatások rendszerének védelme, amely alapvetően a közlekedés és az alpinfrastruktúra fenntartására vonatkozik, és az egész folyamatnak a lényege nem a piacszempontrú megítélés, hanem a hozzáférhetőség lehetősége. Olyan szempontok ezek, amelyek az egyenlőség érvényesítését szolgálják, s amelyekre éppen az Európai Alkotmányos Szerződésben látunk úttörő jeleket, hiszen az egyenlőséget most valóban olyan szinten jelenítik meg, mint a szabadságjogokat, vagy a demokratikus értékeket szokták ilyen típusú dokumentumokban megjelölni. Összességében ezek köré lehetne csoportosítani a mi mondanivalónkat, gyakorlati példákkal, tendenciákkal, számokkal is alátámasztva. Márciusra ígéri az Európai Szocialisták Pártja egy dokumentum összeállítását azokról a témákról, amelyekben tényszerűen is nyomon lehet követni, hogy a szocialisták, szociáldemokraták egy szociális attitűdtől meghatározott álláspontot képviselnek.

A szociális értékek és a szociális célkitűzések mellett a másik nagy terület, amelyre érdemes a figyelmet felhívni az Unió demokratikus működése. Az alkotmányozás folyamatában a szocialisták, szociáldemokraták meghatározó szerepet töltek be a közvetlen demokratikus európai intézmények meghonosítására való törekvéssel, s a civil társadalommal folytatott párbeszéd, szociális dialógus intézményének fenntartásával és működtetésével. Ezek mind-mind a szocialista-szociáldemokrata platformhoz köthetők.

Végezetül szólni kell arról, hogy ezek az értékek nem kizárólagosan szocialista-szociáldemokrata értékek. Torzítás lenne, ha ezeket csak a szocialista mozgalomhoz kötnénk. Sok érték tekintetében konszenzus van. A gyakorlat nem egyezik meg a magyarországi felfogással. Ha Magyarországon valaki szolidaritásról beszél, akkor ez általában szocialista álláspontnak tekinthető. Az Európai Unióban a szolidaritás átfogóbb társadalmi támogatottságot kap, és sok hasonló kategóriáról valóban politikai konszenzus van. Nem lehet ezeket az értékeket kisajátítani, de azt joggal állíthatjuk, hogy ezeknek az értékeknek az érvényesítésében a szocialista-szociáldemokrata mozgalomnak Európában komoly és meghatározó szerepe van, és nekünk elsősorban erre kell a kampányunkat építeni. Az alkotmányozással kapcsolatban pedig úgy tűnik, hogy egy széles európai mozgalom bontakozik ki. Tegnapelőtt kaptam arról tájékoztatást, hogy nagy aláírási kampány indul el Európában. A közvélemény ezen keresztül tudja kifejezni azt a szándékát, hogy fontos az európai alkotmány. Ez is egy nagyon jó lehetőség, s így talán itt Magyarországon is lesz arra mód, hogy a civil szervezetek – amelyek egyébként nagyon aktív szereplői voltak a Konvent tevékenységének is – megmozduljanak az alkotmány érdekében. Ez számunkra jó lehetőséget kínál arra, hogy az európai parlamenti választásokat összekapcsoljuk ezzel az ügyel.